

Reus en el conjunt de Catalunya l'any 1819

Al número 205, corresponent al mes de setembre d'enguany, de la present Revista, s'inseria un treball de Ramon Amigó titulat «Renoms reusencs de l'any 1818», basat en l'Empadronament del mateix any. S'hi indicava que la població era de 4.374 famílies. Es una qüestió encara no resolta l'exacta relació entre les xifres de focs, les de famílies, les de veïns, les de cases i les d'habitants que es consignen als fogatges, els cadastres i els censos antics. Precisament la relació de les xifres de veïns de tots els pobles de Catalunya, segons el cens de 1819, fou publicada per l'intendent general de l'exèrcit i del Principat, don Vicente de Frigola, l'any 1824. En aquesta enumeració Reus hi és estimat amb 3.228 veïns, quantitat bastant diferent de la de 4.374 famílies que, segons Amigó, li atribueix l'Empadronament local d'un any abans. La diferència és una qüestió a estudiar, la qual tal vegada ens portaria a sentar la condició real de la classificació de veí, tal com aleshores era entesa. Observem, però, que l'intendent Frigola la regula igual com Amigó ens diu que fa l'Empadronament referent a les famílies, a raó de 5 habitants per veí.

Això a part, el cens de 1819 ens permet deduir la situació demogràfica i econòmica de Reus dins la Catalunya que acabava d'eixir de la invasió napoleònica. Ens permet així mateix adquirir una imatge de com va quedar el nostre país en l'ordre estadístic municipal després del gran desastre que va comportar aquella guerra d'ocupació.

La Catalunya estricta hi obté la xifra de 165.812 veïns. Cent anys endarrera, el 1719, a les acaballes d'una altra guerra desastrosa, la de Successió, el cens endegat per aplicar la Nova Planta hi trobava 103.107 veïns, amb 402.719 habitants, de manera que el Principat en l'espai d'un segle s'hauria beneficiat de 62.705 veïns o sigui un 60'81 per cent. En canvi ens consta que entre 1719 i 1787 s'havia doblat el nombre d'habitants. Tornant al tema amb el qual iniciàvem aquest article, diríem que això ja deixa endevinar que la relació entre veïns i habitants no ofereix un índex regular i constant.

Al cens de 1819, Reus s'hi manté com a segona localitat de Catalunya en l'ordre demogràfic i veurem que igualment en l'ordre econòmic. Els seus 3.228 veïns la situen a continuació de Barcelona, que n'aconsegueix 19.016. Aquesta darrera, suma unes sis vegades el volum de Reus. Darrera la nostra ciutat ve Tortosa amb un 22'83 per cent menys de població i a continuació hem

d'arreglar Olot, amb un 28'74 per cent menys que Reus, Lleida amb un 36'40 per cent idem, Mataró i Vic amb un 43 per cent idem cadascuna, Valls amb un 47 per cent, Vilanova i la Geltrú amb un 53 per cent. La guerra napoleònica deixava Tarragona amb un 54'64 per cent menys de veïns que Reus.

La distribució segons les xifres de veïns atribuïdes a les 40 principals poblacions catalanes o, millor dit, les que tenien més de mig miler de veïns l'any 1819, era la següent:

POBLACIONS	VEÏNS
Barcelona	19.016
Reus	3.228
Tortosa	2.471
Olot	2.300
Lleida	2.052
Mataró	1.840
Vic	1.838
Valls	1.697
Vilanova i la Geltrú	1.500
Tarragona	1.464
Igualada	1.459
Manresa	1.438
Sitges	1.164
Girona	1.146
Figueres	1.081
Sant Feliu de Guíxols	957
Arenys de Mar	807
Blanes	800
Santa Coloma de Farners	800
Vilafranca del Penedès	752
La Bisbal d'Empordà	678
Canet de Mar	666
Banyoles	665
El Vendrell	653
Ulldecona	651
Montblanc	650
Vila-seca	600
L'Espluga de Francolí	600
Ripoll	600
Cervera	596
Falset	582
Torroella de Montgri	579
Alcover	531
Riudoms	527
Tàrraga	520
Teià	516
La Selva del Camp	509
Caça de la Selva	500
Sarrià	500
Berga	507

L'ordenació segons les quantitats que els pobles pagaven per raó de les contribucions no és igual a la que hem establert per a la demografia. Les xifres tributàries no es basaven en el nombre de veïns, sinó que eren calculades damunt de la riquesa de les famílies que constituïen la població. Per això resulta tan important la xifra tributària com la de població per a formar-se un judici just de l'estat econòmic del país. L'ordre de les 27 principals localitats segons la seva assignació tributària, o sigui les que pagaven una contribució superior als 50.000 rals de billó, era el següent:

Barcelona	891.706'26	46'89
Reus	228.288	70'72
Tortosa	223.109'10	90'29
Lleida	206.209'33	100'40
Valls	146.423'16	68'59
Vic	137.733	74'94
Mataró	128.122'32	69'63
Tarragona	127.906'40	87'36
Manresa	120.008'19	83'40
Cervera	105.715'50	177'37
Vilanova i la Geltrú	102.890'18	68'59
Girona	89.886'31	78'43
Olot	89.460	38'89
Balaguer	89.229	219'77
Ulldecona i Freginals	75.919'32	116'61
Vilafranca del Pened.	76.169'19	101.28
Torroella de Montgrí	73.206	126'44
Tàrraga	67.850'25	130'48
La Selva del Camp	67.601	132'81
Riudoms	63.304	121'27
Figueres	63.015'12	58'29
Castelló d'Empúries	62.846'31	105'09
Cardona	62.746	197'93
Sitges	58.580	50'29
Constantí	53.865	127'04
Sant Martí de Prov.	51.036	295'—
Tivissa	g0.585	103'44

Si en les xifres de veïns hem vist que Barcelona sumava sis vegades l'estima de Reus, en l'ordre tributari les diferències entre les dues localitats s'acostaven i mentre la capital catalana pagava 891.706 rals de billó, Reus en satisfia 228.288 idem o sigui que Barcelona no arribava a satisfer quatre vegades la contribució reusenca. Amb altres paraules, podem assenyalar que, com a terme mitjà, a Barcelona es pagaven 46'89 rals de billó per veí i en canvi a Reus cada veí havia de satisfer 70'72 rals.

Els tres primers llocs de les dues taules els ocupen les mateixes localitats. Però Olot, que ocupava el quart lloc en l'ordre demogràfic, a raó de les xifres d'imposició tributària davalla al dot-

zè. El salt entre el lloc que li correspon ocupar en una llista i a l'altra encara resulta més considerable per Cervera, la qual solament comptava amb 596 veïns i en canvi satisfia 105.715 rals de billó, els quals li proporcionaven el desè lloc al rengle impositiu, mentre que demogràficament se n'anava al vintè. Sorpren també la baixa tributació d'Igualada que demogràficament ocupava l'onzè espai i en l'ordre tributari li corresponia el vint-i-quatrè.

Per allò que afecta a les localitats de les nostres comarques, cal assenyalar la Selva i Riudoms que tributaven per 67.001 i 63.304 rals de billó respectivament. Aquestes imposicions resulten molt superiors a les d'Igualada, Sitges, Figueres, Arenys de Mar, Blanes, Santa Coloma de Farners, la Bisbal d'Empordà, Canet de Mar, Montblanc, Vila-seca, l'Espluga de Francolí, Caçà de la Selva i Alcover, que les guanyen en volum demogràfic. En el propi Camp, Alcover, que sumava 531 veïns, tributava 38.888 rals de billó o sigui un 42 per cent menys que la Selva a la qual trobem assignats 520 veïns. La quota anual per contribució d'aquestes localitats de caràcter agrícola del nostre Camp ens sembla encara més alta si la comparem, per exemple, amb la que satisfia Terrassa, la qual amb 502 veïns solament pagava 21.45b rals de billó, o Sabadell que amb 503 veïns en satisfia 35.107.

No havent-hi una correspondència entre les xifres de veïns i la quantitat impositiva que el cadastre assenyallava a cada localitat, els índexs contributius per cada veí resulten molt desiguals. Així, a part la desigualtat assenyalada entre Barcelona i Reus, aquella encara resulta més amplificada si comparem Barcelona amb la Selva o Riudoms, puix, mentre la ciutat comtal tributava 46'89 rals per veí, les darreres havien de fer-ho per 132'81 i 121'27 rals idem. La cosa esdevé encara més exagerada si fem la comparació amb Balaguer que tributava 219 rals per veí o Cervera que ho feia per 177. Intentar d'explicar aquestes aparents anormalitats, si per un costat ens portaria de nou a plantejar-nos la regulació de les condicions que es requerien als designats com a *veïns* en l'ordre administratiu oficial, per l'altre ens obligaria a realitzar un estudi a fons de les fonts de la riquesa de cada localitat i el seu repartiment entre les famílies que componien les poblacions. Allò que sembla fàcil de deduir, a jutjar pel major pes que s'observa en la tributació que recau damunt les localitats agrícoles, és que la terra, en aquest període, era obligada a satisfer quotes molt més carregoses que la indústria.

JOSEP IGLÉSIES